

ja a magyar korai barokk prózáról meglévő ismereteinket és tovább árnyalja a devóciós irodalmunkról kialakult összképet.

Bitskey István

Poszler György: Az évszázad csapdái. Tanulmányok Lukács Györgyről. Bp., 1986. Magvető Kiadó. 187. l. (Gyorsuló idő)

A kései recenzió immár a történelmi változások irányainak ismeretében méltathatja Poszler György négy esszéből álló kötetét, és állapíthatja meg egyfelől, hogy a valaha bátornak minősíthető elmélkedések mindenekfölött *igazzá-hitelessé* nemesültek, másfelől azt, hogy Lukács méltán sokat vitatott, egykor túl-, manapság inkább alábecsült életművéről kevés pontosabb írás született azóta. Illetve egy sem olyan, amely ne lenne valamiképpen elmarasztható az elfogultságban. Poszler érdeme többek között ott keresendő, hogy számára Lukács György életpályája jellegzetes, tipikus, jól lehet a vele rokon elmék korántsem oly jelentős bölcselek, mint ő. A recenzens nemcsak azért van kedvezőbb helyzetben, mint az 1986-os esszéista, mivel az olvasó számára immár magyarul is hozzáférhető művekre hivatkozhat, amelyek átvilágítják a kommunista világmozgalom tévútjait (a perek-önkritikák világát a tudományos feltárásnál hívebben mutatja be Danilo Kis: *Borisz Davidovics sírmeleke* és A. Koestler: *Sötétség délben* c. műve), hanem azért is, mert a Lukács-filológia 1986 óta is termelt, szépirodalomba hajló fél-tudományos munkát éppen úgy, mint a személyes ihletettségtől hevülő belletrisztikát. Csakhogy a Lukács-életmű lehetőségeit és megvalósulását összemérő, a heidelbergi kéziratokat a végső számadás komolyságával jeleskedő öregkori monografikus vállalkozásokkal együttlátó vizsgálódásra egyedül Poszler mutatott példát, mint ahogy a közeli múlt „kis ördögei”-nek (a színvonalatlan Rudas Lászlónak, a túlbuzgóan fenekedő Horváth Mártonnak) portrévázlatával is szolgál, és így lényegesen többet ad, mint amit sejtet: nevezetesen felvázolja az 1945-öt követő évek ideológiatörténetének egy darabját. A magam részéről a félinformáltság mellett még inkább hangsúlyoznám a „száraz” Lukács szubjektivitását. Nem lehetetlen,

hogy Márai Sándorban azt a „nagypolgári”, polgári kultúrát őrző attitűdöt támadta, amely Lukács apját is jellemezte, és talán a Tolsztoj-oeuvre fölemelése, a hajdani Dosztojevszkij-élmény tagadása is része lehet az önkritikának. Poszler beleérező képessége megóvja attól, hogy ítélkezék, inkább elemez, oknyomoz, adatokat szembesít; s amikor szükséges, Lukács esztétikai nézeteit rekonstruálja az öregkori művek alapján. Az 1930-as évek lukácsi nézeteihez valóban hajlékony és sokoldalú az új művészi tükrözésemélet, ám a megőrzött hegelianizmus — szerintem — eleve egy kissé korszerűtlenné teszi, olyan értelemben, hogy Lukács jelenkora művészeti törekvéseinek elemzéséhez kevés segítséget nyújt. Ezt így mondja ki Poszler: „Vagyis Lukács műmodellje nem a XX. század nem klasszikus, hanem a korábbi századok klasszikus vagy klasszicizáló műtípusait absztrahálja.” Az Adornóval való egybevetés mutatja az esztétikai gondolkodás más lehetőségeit, az azóta széles körben kibontakozó posztmodern elmélet(ek) pedig egy újabb paradigma-váltás rangját igényli(k).

Poszler esszékötete maradandó értéke nemcsak a Lukács-kutatásnak, hanem a magyar irodalmi-esztétikai gondolkodás XX. századi történetének is.

Fried István

Kner Imre emléke. Születésének századik évfordulójára kiadja a Kner Imre emlékbizottság és a Kner Nyomda. Szerk. Haiman György. Békéscsaba és Gyomaendrőd, 1990. 221 l.

A huszadik század egyik legnagyobb tipográfusának emlékét méltó, szép, sokszínű kötet idézi fel születésének centenáriumán. A szerkesztő, Haiman György láthatóan minden szempontot igyekezett egyesíteni az emlékezők, tanulmányok összeválogatásánál.

Tolnai Gábor rövid bevezetőjét Kner Erzsébet lírai hangú, családi képeket felvillantató írása követi. Az egyik legkisebb testvér emlékezik a korán családfővé váló fivérre, helyére a családban és a munkában egyaránt. A következő két rövidebb tanulmány, Nagy Péter, illetve Rényi Péter tollából, a könyvkiadót és a reformert mutatja be. Az irodalmi értékekhez méltó színvonalú tipog-